Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Julkisen talouden tilanne on huolestuttava. Talouskasvu on tällä hetkellä seisahtunut ja monet eri tekijät kasvattavat julkisen sektorin alijäämää. Valtiovarainministeriön mukaan kasvu vauhdittuu jo ensi vuonna, mutta julkinen talous pysyy yhä rakenteellisesti alijäämäisenä ja velkasuhde jatkaa kasvuaan.

Orpon hallituksen kuntalinjaukset

Maapohjan kiinteistöveroprosentin eriyttäminen yleisestä kiinteistövero-prosentista ja sen alarajan korottaminen 0,93:sta 1,30:aan lisää kuntien kiinteistöverotuottoa noin 110 miljoonalla. Toisaalta peruspalvelujen valtionosuuden indeksileikkaus ja sosiaaliturvaetuuksiin liittyvän päätöskokonaisuuden arvioidaan heikentävän kuntataloutta.

Päätösten yhteisvaikutus kuntatalouteen on vuoden 2024 osalta maltillinen, mutta toimenpiteiden nettovaikutukset kohdistuvat kuitenkin erisuuruisina eri kuntiin. Pidemmällä aikavälillä odotettua heikompi talous- ja työllisyyskehitys saattaa heilauttaa kuntatalousvaikutuksen myös negatiivisempaan suuntaan.

Kuntien talousnäkymät

Vuosi 2023 näyttää kuntataloudessa vahvalta, mutta kuntatalouden arvio 2024–2027 on heikentynyt kevään ennusteesta selvästi. Kuntasektorin rahavirta jää 2024–2027 selvästi alijäämäiseksi ja lainakanta nousee noin viidellä miljardilla eurolla. Kuntien alijäämäisyyden kasvaminen johtuu kuntien mittavista investoinneista, menojen kasvusta sekä heikentyneestä verorahoituksesta. Heikoimmin pärjäävät pienet, alle 5000 asukkaan kunnat.

TE-uudistuksen rahoitus turvattava

Työ- ja elinkeinopalvelut siirtyvät kuntien vastuulle kokonaisuudessa vuoden 2025 alusta alkaen. Koska kyseessä on uusi tehtävä, tulevat kuntien lisäkulut korvattavaksi rahoitusperiaatteen mukaan täysimääräisesti.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Uuden tehtävän lisäkulut on päätetty korvata kunnille valtionosuuksia lisäämällä. Siirtyvien palveluiden osalta siirtyvä rahoitus määräytyy valtion talousarvion ja kehyspäätösten mukaan. Kunnille siirtyvä rahoitus lasketaan käytännössä sen mukaan, paljonko valtio itse budjetoisi vastaavaan tehtävään, jos palvelut olisivat vielä valtion järjestämisvastuulla vuonna 2025.

Me Kuntaliitossa kannamme yhdessä kuntakentän kanssa suurta huolta siitä, että työllisyyden hoidon määrärahoja vähennetään valtion talousarviossa tai kehyksissä, ja ne eivät vastaa enää heikentyneen työttömyystilanteen vaativaa tasoa. Etenkin momentille 32.30.51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut) määrärahamitoituksiin esitetyt, hallitusohjelman mukaiset, vähennykset korostavat huolta aliresursoinnista.

> **Edellä mainitun riskin toteutuminen johtaisi palveluiden siirtoon aliresursoituna kunnille ja se heikentäisi uudistuksen tavoitteiden toteutumista merkittävästi.**

Uudistuksen alkuperäisessä hallituksen esityksessä siirtyvien palveluiden rahoitus oli noin 700 miljoonaa euroa. Viimeisimmissä laskelmissa rahoitus on laskenut jo 660 miljoonaan.

TE-palveluiden ohjaaminen normeilla

Työllisyyden kuntakokeiluissa on havaittu, että pohjoismainen työvoimapalvelumalli on liian normitettu ja kankea. Kuntakentän toive asiakaspalvelumallin keventämisestä on kuultu ja näkyy hallitusohjelmassa. Asiakaspalvelumallin normien purku tulee toteuttaa ennen uudistuksen voimaantuloa.

Rahoitusta ei pidä leikata etupainotteisesti normien purkamisen vuoksi. Etukäteen tehtävät vaikutusarviot päätyvät helposti liioittelemaan muutosten talousvaikutuksia, joka johtaa ylisuuriin valtionosuusvähennyksiin. TE-palveluiden kannustava rahoitusmalli takaa sen, että kunnilla on riittävästi kannustimia palveluihin panostamiseen.

> **Palveluprosessin keventäminen sekä toimintavapauksien antaminen turvaavat TE-palveluiden paremman toimivuuden.**

Uudistuksen muutoskulut kompensoitava

Uudistus aiheuttaa kunnille kertaluonteisia muutoskuluja esimerkiksi sähköisten järjestelmien integraatiosta, työntekijöiden koulutuksesta, hankintojen ja sopimusten valmistelusta.

Valtion talousarvioon on kirjattu kiinteänä määrärahana 34 miljoonan euron muutoskuluvaraus Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Näillä rahoilla on tarkoitus korvata kunnille aiheutuvia muutoskuluja.

> **Muutoskulukorvausta maksamalla varmistetaan uudistuksen sujuva toteutuminen muutosvaiheen yli. Siihen ei pidä tehdä vähennyksiä.**

Kuntouttavan työtoiminnan osittainen palauttaminen kuntien järjestämisvastuulle

Hallitusohjelman mukaan kuntouttavan työtoiminnan työhön suuntaavat palvelut palautetaan kuntien järjestämisvastuulle. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on kuitenkin mahdollisuus sopia kyseisten palveluiden järjestämisestä myös toisin esimerkiksi hyvinvointialueen kautta koko alueen laajuisesti.

> **Kuntaliitto pitää tärkeänä, että asiaa valmisteltaessa kuullaan kuntakenttää laajasti ja kuntouttavaa työtoimintaa voidaan aidosti uudistaa yhdessä kuntien kanssa tukemaan heikommassa työmarkkina-asemanna olevien asiakkaiden työllistymistä.**

Tehtävän siirtyessä osittain kunnille, tulee myös huomioida, että tehtävä on kunnille uusi ja siihen tulee varata riittävä rahoitus.

SUOMEN KUNTALIITTO

Erja Lindberg
Kehittämispäällikkö